

**ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНЫЯ МАТЭРЫЯЛЫ ПА ДЫСЦЫПЛІНЕ
“КУЛЬТУРА БЕЛАРУСКАМОЎНАГА ПІСЬМОВАГА ДЫСКУРСУ”**

ПРЫКЛАДНЫ ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН
(дзённая форма навучання)

№ п/п	Назва тэмы	Лекцыі	Практычныя
1	Уводзіны. Праблема вызначэння зместу тэрміна 'дыскурс'	2	2
2	Тэкст як лінгвістычна-камунікацыйная адзінка		2
3	Асноўныя і факультатыўныя катэгорыі тэксту	2	2
4	Сучасная тэарэтычная канцэпцыя культуры дыскурсу		2
5	Правільнасць пісьмовага дыскурсу	2	4
6	Дакладнасць пісьмовага дыскурсу	2	2
7	Лагічнасць пісьмовага дыскурсу	2	2
8	Чысціня пісьмовага дыскурсу	2	2
9	Дарэчнасць пісьмовага дыскурсу	2	2
10	Выразнасць пісьмовага дыскурсу	2	2
11	Багацце (разнастайнасць) пісьмовага дыскурсу		2
12	Сцісласць (лаканічнасць) пісьмовага дыскурсу	2	2
13	Мілагучнасць пісьмовага дыскурсу	2	2
14	Этычны аспект культуры дыскурсу	2	2
	Усяго	22	30

ПРАКТЫЧНЫ КУРС

Практычныя заняткі № 1.

УВОДЗІНЫ.

ПРАБЛЕМА ВЫЗНАЧЭННЯ ЗМЕСТУ ТЭРМІНА “ДЫСКУРС”

(2 гадз.)

1. Сутнасць дысцыпліны “Культура беларускамоўнага пісьмовага дыскурсу”.
2. Сувязь курса “Культура беларускамоўнага пісьмовага дыскурсу” з іншымі дысцыплінамі.
3. Паняцце ‘дыскурс’ у сучаснай камунікацыі. Вузкае і шырокае разуменне паняцця.
4. Дыскурс як комплексная камунікацыйная з’ява.
5. З гісторыі навукі пра дыскурс.
6. Суадносіны паняццяў ‘дыскурс’, ‘маўленне’, ‘тэкст’.
7. Віды дыскурсу.
8. Асаблівасці вуснага маўлення.
9. Пісьмовае маўленне як дзейнасць.
10. Узаемадзеянне вуснай і пісьмовай формы маўлення.
11. Спецыфіка публіцыстычнага дыскурсу.

Практычнае заданне

1. Падрыхтаваць 3 прыклады (у раздрукаваным ці электронным варыянце) беларускамоўных журналісцкіх тэкстаў з памылкамі рознага кшталту (“Дасье парушэнняў пісьмовага беларускамоўнага дыскурсу”).
2. Пісьмова прааналізаваць зафіксаваныя ў тэксце недахопы.
3. Падрыхтаваць выступленні-прэзентацыі па тэмах рэфератаў.

Практычныя заняткі № 2.

ТЭКСТ ЯК ЛІНГВІСТЫЧНА-КАМУНІКАЦЫЙНАЯ АДЗІНКА

(2 гадз.)

1. Тэкст як вынік маўленча-разумовай дзейнасці чалавека.
2. Шматаспектная прырода тэксту. Інтэрпрэтацыя паняцця ‘тэкст’ у лінгвістычнай літаратуры.
3. Тэкст і дыскурс: агульнае і адрознае.
4. Тыпалогія тэкстаў.
5. Віды тэкстаў паводле функцыянальна-сэнсавага прызначэння.
6. Вусны і пісьмовы тэкст.
7. Асаблівасці будовы пісьмовых тэкстаў.

8. Віды міжфразавай і ўнутрытэкставай сувязі.
9. Сэнсавая сувязь сказаў і яе віды.
10. Ланцуговая і паралельная віды сувязі, іх асаблівасці.
11. Кантактная і дыстантная міжфразаваая сувязь.
12. Сродкі міжфразавай сувязі:
 - агульныя сродкі міжфразавай сувязі: тэматычныя групы слоў, сінонімы, самастойныя і службовыя часціны мовы, пабочныя канструкцыі і інш.;
 - уласна міжфразавыя сродкі сувязі: словы з часавым, прасторавым, прадметным і працэсуальным значэннем, лексічны паўтор;
 - ажыццяўленне міжфразавай сувязі з дапамогай сінтаксічных канструкцый (простых неразвітых сказаў, пытальных і клічных сказаў, назоўнага ўяўлення).
13. Уклад мовазнаўцаў-класікаў А.А. Патабні, А.М. Пяшкоўскага, Л.У. Шчэрбы, Р.В. Вінакура, В.У. Вінаградава ў вывучэнне тэксту як найважнейшай адзінкі маўлення.

Практычнае заданне

1. Падрыхтаваць выступленні-прэзентацыі па тэмах рэфератаў.
2. Падрыхтаваць 3 прыклады (у раздрукаваным ці электронным варыянце) беларускамоўных журналісцкіх тэкстаў з памылкамі рознага кшталту (“Дасье парушэнняў пісьмовага беларускамоўнага дыскурсу”).
3. Пісьмова прааналізаваць зафіксаваныя ў тэксце недахопы.

Практычныя заняткі № 3.

АСНОЎНЫЯ І ФАКУЛЬТАТЫЎНЫЯ КАТЭГОРЫІ ТЭКСТУ (2 гадз.)

1. Сэнсавая цэласнасць як адзінства прадмета маўлення.
2. Тэма, падтэма і мікратэма тэксту. Сувязь паміж сэнсавым адзінствам і завершанасцю выказвання.
3. Інфармацыйнасць – найважнейшая катэгорыя тэксту. Віды інфармацыі: фактуальная (ФІ), канцэптуальная (КІ), падтэкставая (ПІ); іх узаемасувязь.
4. Асноўная думка тэксту. Спосабы і сродкі выражэння падтэкставай інфармацыі.
5. Аб’ёмна-прагматычнае чляненне тэксту. Зачын (уступ), асноўная частка, канцоўка – кампазіцыйныя часткі тэксту.
6. Звязнасць тэксту як вынік узаемадзеяння розных фактараў: а) логікі выкладу матэрыялу; б) арганізацыі моўных сродкаў; в) кампазіцыйнай структуры выказвання; г) зместу самога тэксту.

7. Факультатыўныя катэгорыі тэксту: суб'ектыўная мадальнасць, рэтраспекцыя, праспекцыя.
8. Загалавак тэксту і яго асноўныя функцыі.

Практычнае заданне

1. Падрыхтаваць 2 прыклады (у электронным варыянце) беларускамоўных журналісцкіх тэкстаў з памылкамі рознага кшталту (“Дасье парушэнняў пісьмовага беларускамоўнага дыскурсу”).
2. Пісьмова прааналізаваць зафіксаваныя ў тэксце недахопы.

Практычныя заняткі № 4.

СУЧАСНАЯ ТЭАРЭТЫЧНАЯ КАНЦЭПЦЫЯ КУЛЬТУРЫ ДЫСКУРСУ (2 гадз.)

1. Тэарэтычная канцэпцыя культуры маўлення і яе распрацоўка.
2. Культура маўлення і культура дыскурсу.
3. Сучасная канцэпцыя культуры дыскурсу і яе аспекты.
4. Нарматыўны аспект культуры дыскурсу.
5. Камунікацыйна-прагматычны аспект культуры дыскурсу (правільнасць, дакладнасць, лагічнасць, чысціня, дарэчнасць, выразнасць, багацце, лаканічнасць, мілагучнасць).
6. Этычны аспект культуры дыскурсу.

Практычнае заданне

1. Падрыхтаваць 2 прыклады (у электронным варыянце) беларускамоўных журналісцкіх тэкстаў з памылкамі рознага кшталту (“Дасье парушэнняў пісьмовага беларускамоўнага дыскурсу”).
2. Пісьмова прааналізаваць зафіксаваныя ў тэксце недахопы.

Практычныя заняткі № 5.

ПРАВІЛЬНАСЦЬ ПІСЬМОВАГА ДЫСКУРСУ (2 гадз)

1. Правільнасць – асноўная катэгорыя культуры дыскурсу.
2. Інтэрпрэтацыя тэрміна «норма маўлення» ў сучаснай лінгвістыцы.
3. Суб'ектыўны характар моўнай нормы.
4. Варыянтнасць і норма. Варыятыўнасць граматычных форм і сінтаксічных канструкцый.
5. Захаванне нормаў маўлення як неад'емная ўмова пісьмовага дыскурсу.

6. Віды моўных нормаў і іх характарыстыка.
7. Тыпалогія памылак, выкліканых адхіленнямі ад літаратурнай нормы.
8. Арфаграфічны ўзровень беларускай моўнай нормы.
9. Словаўтваральны ўзровень беларускай моўнай нормы.
 - Прычыны парушэння словаўтваральных нормаў.
 - Утварэнне назоўнікаў.
 - Прыметнікавае словаўтварэнне.
 - Утварэнне беларускіх займеннікаў і прыслоўяў.
 - Уплыў іншых моў на дзеяслоўнае словаўтварэнне.
 - Асаблівасці ўтварэння дзеепрыметнікаў у беларускай мове.

Практычнае заданне

1. Падрыхтаваць 2 прыклады (у электронным варыянце) беларускамоўных журналісцкіх тэкстаў з памылкамі рознага кшталту (“Дасье парушэнняў пісьмовага беларускамоўнага дыскурсу”).
2. Пісьмова прааналізаваць зафіксаваныя ў тэксце недахопы.
3. Падрыхтаваць выступленні-прэзентацыі па тэмах рэфератаў.

Практычныя заняткі № 6.

ПРАВІЛЬНАСЦЬ ПІСЬМОВАГА ДЫСКУРСУ (2 гадз.)

1. Марфалагічны ўзровень беларускай моўнай нормы.
 - Назоўнікавае формаўтварэнне і яго фарматывы.
 - Прыметнікавае формаўтварэнне.
 - Лічэбнікавыя словаформы.
 - Дзеяслоўныя словаформы і іх фарматывы.
2. Сінтаксічны ўзровень беларускай моўнай нормы.
 - Асаблівасці будовы беларускіх канструкцый.
 - Парушэнні ў дапасаванні (азначэнне, выказнік да дзейніка).
 - Дзеяслоўнае кіраванне.
 - Беларускія адпаведнікі да рускамоўных канструкцый.
3. Лексічны ўзровень беларускай моўнай нормы.
 - Асаблівасці словаўжывання ў сучасным беларускамоўным дыскурсе.
 - Працэс вяртання забытай лексікі.
 - Лексічная варыянтнасць.
 - Фраземы і іх нармаванне.
4. Стылістычны ўзровень беларускай моўнай нормы.

Практычнае заданне

1. Падрыхтаваць 2 прыклады (у электронным варыянце) беларускамоўных журналісцкіх тэкстаў з памылкамі рознага кшталту (“Дасье парушэнняў пісьмовага беларускамоўнага дыскурсу”).
2. Пісьмова прааналізаваць зафіксаваныя ў тэксце недахопы.
3. Падрыхтавацца да напісання кантрольнай працы па тэме “Правільнасць дыскурсу”.

Практычныя заняткі № 7.

ДАКЛАДНАСЦЬ ПІСЬМОВАГА ДЫСКУРСУ (2 гадз.)

1. Паняцце дакладнасці дыскурсу. Сувязь дакладнасці з захаваннем або парушэннем літаратурнай нормы.
2. Віды дакладнасці.
3. Умовы стварэння дакладнасці.
4. Лінгвістычныя ўмовы дакладнасці.
5. Лексічная норма – асноўная катэгорыя дакладнасці.
6. Многазначнасць і дакладнасць дыскурсу.
7. Сінанімія і дакладнасць дыскурсу.
8. Таўталогія як стылістычны прыём і моўная памылка.
9. Паранімія і дакладнасць дыскурсу.
10. Нематываваны пропуск слоў у кантэксце і лаканічнае афармленне думкі.

Практычнае заданне

1. Падрыхтаваць 3 цікавыя прыклады на асаблівасці выкарыстання слоў у беларускамоўным дыскурсе (можна па дапаможніках А.Я. Міхневіч “Слоўка за слоўкам”, 2006; П. Сцяцко “Культура мовы”, 2002; Ф.М. Янкоўскі “Роднае слова”; А. Каўрус “Мова народа, мова пісьменніка”, 1989; і інш.)
2. Па падручніку І.Я. Лепешава “Асновы культуры мовы і стылістыкі” (1989) выканаць практыкаванні № 196, 227, 228, 231, 234, 237.
3. Падрыхтаваць 2 прыклады (у электронным варыянце) беларускамоўных тэкстаў на недакладнае выкарыстанне слоў (“Дасье парушэнняў пісьмовага беларускамоўнага дыскурсу”).
4. Пісьмова прааналізаваць зафіксаваныя ў тэксце недахопы.
5. Падрыхтаваць выступленні-прэзентацыі па тэмах рэфератаў.

Практычныя заняткі № 8.

ЛАГІЧНАСЦЬ ПІСЬМОВАГА ДЫСКУРСУ (2 гадз.)

1. Лагічнасць як камунікатыўная якасць маўлення.
2. Віды лагічнасці. Адзінства прадметнай і паняццйнай лагічнасці. Неадпаведнасць прадметнай і паняццйнай лагічнасці.
3. Умовы лагічнасці пісьмовага дыскурсу.
4. Экстралінгвістычныя ўмовы лагічнасці пісьмовага дыскурсу.
5. Лінгвістычныя ўмовы лагічнага выкладу думак:
 - правільны парадак слоў у сказах,
 - лексічная спалучальнасць,
 - дакладнае ўжыванне лексічных адзінак,
 - захаванне заканамернасцей будовы тэксту,
 - члянэнне тэксту на абзацы.
6. Асаблівасці праяўлення лагічнасці ў разважанні, апісанні і апавяданні.

Практычнае заданне

1. Падрыхтаваць 3 прыклады тэкстаў на выкарыстанне плеанастычных канструкцый ў беларускамоўным дыскурсе.
2. Па падручніку І.Я. Лепшава “Асновы культуры мовы і стылістыкі” (1989) выканаць практыкаванні № 261, 263, 267, 276, 278, 281.
3. Падрыхтаваць 2 прыклады (у электронным варыянце) беларускамоўных тэкстаў на nelaгічнасць дыскурсу (“Дасье парушэнняў пісьмовага беларускамоўнага дыскурсу”).
4. Пісьмова прааналізаваць зафіксаваныя ў тэксце недахопы.
5. Падрыхтаваць выступленні-прэзентацыі па тэмах рэфератаў.
6. Падрыхтавацца да напісання кантрольнай працы па тэме.

Практычныя заняткі № 9

ЧЫСЦІНЯ ПІСЬМОВАГА ДЫСКУРСУ (2 гадз.)

1. Чысціня як камунікатыўная якасць пісьмовага маўлення.
2. Лексіка абмежаванага ўжытку ў журналісцкім тэксце:
 - дыялектная лексіка ў пісьмовым дыскурсе;
 - спецыяльная (прафесійная і тэрміналагічная) лексіка ў пісьмовым дыскурсе;
 - жаргонная лексіка.
3. Беспадстаўнае ўжыванне моўных адзінак, не ўласцівых беларускай літаратурнай мове:
 - словы-паразіты;
 - абсцэнныя выразы;
 - брыдкаслоўе.
4. Пасіўная лексіка ў пісьмовым дыскурсе:
 - устарэлая лексіка (гістарызмы, архаізмы),

- неалагізмы;
- аказіяналізмы ў журналісцкім дыскурсе.
- 5. Выкарыстанне запазычаных (славянскіх і неславянскіх) слоў і выказаў.
- 6. Стылістычна афарбаваная лексіка ў пісьмовым дыскурсе (гутаркова-прастамоўная, кніжная лексіка, архаізмы).
- 7. Стылістычна апраўданае і памылковае выкарыстанне моўных штампаў, канцылярызмаў у пісьмовым дыскурсе.
- 8. Шматслоўе, пустаслоўе і квяцістасць маўлення.
- 9. Моўная агрэсія ў публіцыстычным дыскурсе.

Практычнае заданне

1. Падрыхтаваць 3 прыклады тэкстаў на парушэнне чысціні беларускамоўнага дыскурсу.
2. Паслухаць беларускамоўную тэле-/радыёперадачу, запісаць усе памылкі, выявіць іх тып.
3. Падрыхтавацца да напісання тэставай працы па тэме.

Практычныя заняткі № 10

ДАРЭЧНАСЦЬ ПІСЬМОВАГА ДЫСКУРСУ (2 гадз.)

1. Сутнасць паняцця “дарэчнасць дыскурсу”.
2. Умовы стварэння дарэчнасці дыскурсу.
 1. Віды дарэчнасці.
 2. Кантэкстуальная дарэчнасць.
 3. Стылявая дарэчнасць.
4. Стылістычна неапраўданы перанос асаблівасцей гутарковага маўлення ў пісьмовы дыскурс.
5. Сітуацыйная дарэчнасць.
6. Асобна-псіхалагічная дарэчнасць.
7. Залежнасць якасці дыскурсу ад яго аб’ёму.

Практычнае заданне

1. Падрыхтаваць 3 прыклады тэкстаў на стылістычна неапраўданае выкарыстанне слоў/словазлучэнняў ў беларускамоўным дыскурсе.
2. Падрыхтавацца да напісання тэставай працы па тэме.
3. Падрыхтоўка рэфератаў-прэзентацый.

Практычныя заняткі № 11

ВЫРАЗНАСЦЬ ПІСЬМОВАГА ДЫСКУРСУ (2 гадз.)

1. Паняцце выразнасці дыскурсу. Залежнасць выразнасці пісьмовага дыскурсу ад лінгвістычных і экстралінгвістычных фактараў.
2. Сродкі маўленчай выразнасці і іх выкарыстанне ў медыятэксце.
3. Фанетыка-арфаэпічны ўзровень выразнасці.
4. Графіка-арфаграфічны ўзровень выразнасці.
5. Лексіка-фразеалагічны ўзровень выразнасці.
6. Граматычны ўзровень выразнасці.
7. Адметнасць аўтарскага дыскурсу.
8. Эмацыянальны аспект выразнасці ў публіцыстычным і мастацкім тэксце.

Практычнае заданне

4. Падрыхтаваць 3 прыклады тэкстаў на прэзентацыю выразнасці беларускамоўнага публіцыстычнага дыскурсу.
5. Падрыхтавацца да напісання тэставай працы па тэме.
6. Падрыхтоўка рэфератаў-прэзентацый.

Практычныя заняткі № 12

БАГАЦЦЕ (РАЗНАСТАЙНАСЦЬ) ПІСЬМОВАГА ДЫСКУРСУ (2 гадз.)

1. Паняцці ‘разнастайнасць дыскурсу’ і ‘выразнасць дыскурсу’: агульнае і адрознае.
2. Сродкі забеспячэння разнастайнасці (моўныя і пазамоўныя).
3. Лексічнае багацце дыскурсу.
4. Фразеалагічны фонд пісьмовага дыскурсу.
5. Семантычная разнастайнасць.
6. Сінтаксічныя рэсурсы пісьмовага дыскурсу.
7. Багацце (разнастайнасць) дыскурсу і функцыянальныя стылі.
8. Стандартызацыя ў афіцыйна-справавым тэксце.
9. Стрыманасць навуковага дыскурсу.
10. Моўная разнастайнасць мастацкага і публіцыстычнага тэкстаў.
11. Залежнасць узроўню багацця (разнастайнасці) дыскурсу ад жанравай прыналежнасці тэксту.
12. Адметнасць аўтарскага дыскурсу.

Практычнае заданне

1. Падрыхтаваць 3 прыклады тэкстаў на стылістычна неапраўданае выкарыстанне слоў/словазлучэнняў ў беларускамоўным дыскурсе.
2. Падрыхтаваць 3 прыклады тэкстаў на адлюстраванне адметнасцей аўтарскага дыскурсу.
3. Падрыхтавацца да напісання тэставай працы па тэме.
4. Падрыхтоўка рэфератаў-прэзентацый.

Практычныя заняткі № 13

СЦІСЛАСЦЬ (ЛАКАНІЧНАСЦЬ) ПІСЬМОВАГА ДЫСКУРСУ (2 гадз.)

1. Паняцце сцісласці (лаканічнасці) тэксту.
2. Закон “моўнай эканоміі” ў журналісцкім дыскурсе.
3. Прыёмы скарачэння тэксту.
4. Сінтаксічныя прыёмы скарачэння тэксту.
5. Сцісласць (лаканічнасць) і функцыянальныя стылі мовы.
6. Сцісласць у тэкстах афіцыйна-справавога характару.
7. Сцісласць (лаканічнасць) і яе праяўленне ў тэкстах рознай жанравай прыналежнасці.

Практычнае заданне

1. Падрыхтаваць 3 прыклады публіцыстычных тэкстаў на прадстаўленне сцісласці беларускамоўнага дыскурсу.
2. Падрыхтавацца да напісання тэставай працы па тэме.
3. Падрыхтоўка рэфератаў-прэзентацый.
4. Падрыхтаваць 2 прыклады парушэнняў у беларускамоўных тэкстах (“Дасье парушэнняў пісьмовага беларускамоўнага дыскурсу”).

Практычныя заняткі № 14

МІЛАГУЧНАСЦЬ ПІСЬМОВАГА ДЫСКУРСУ (2 гадз.)

1. Мілагучнасць як камунікацыйная якасць культуры дыскурсу.
2. Мілагучнасць і эстэтычная функцыя мовы.
3. Распрацоўка праблемы мілагучнасці беларускай мовы.
4. Умовы забеспячэння мілагучнасці. Залежнасць мілагучнасці ад розных сістэм мовы.
5. Фанетыка-арфаэпічны ўзровень мілагучнасці.
6. Асаблівасці лексічнай сістэмы і мілагучнасць беларускага маўлення.
7. Марфалагічна-сінтаксічныя адметнасці мілагучнасці беларускага пісьмовага дыскурсу.
8. Парушэнне норм мілагучнасці ў пісьмовым дыскурсе.
9. Немілагучнасць у сучасным пісьмовым медыядыскурсе.
10. Сувязь мілагучнасці з іншымі камунікацыйнымі якасцямі маўлення

Практычнае заданне

1. Выявіць у тэкстах СМІ прыклады праяўлення мілагучнасці дыскурсу.

2. Знайсці ў тэкстах перыядычнага друку 2 прыклады немілагучнасці дыскурсу. Письмова прааналізаваць зафіксаваныя ў тэксце недахопы.
3. Падрыхтоўка рэфератаў-прэзентацый.

Практычныя заняткі № 15

ЭТЫЧНЫ АСПЕКТ КУЛЬТУРЫ ДЫСКУРСУ (2 гадз.)

1. Асновы маўленчага этыкету і культуры зносінаў.
2. Віды маўленчаэтыкетных сітуацый і іх спецыфіка.
3. Тыпы маўленчых адзінак этыкету.
4. Асаблівасці выкарыстання маўленчых адзінак этыкету ў пісьмовым дыскурсе.
5. Маўленчаэтыкетная культура ў дыскурсе сродкаў масавай інфармацыі.
6. Віртуальная прастора і праблема культуры пісьмовага маўлення і маўленчага этыкету.

Практычнае заданне

1. Падрыхтаваць 4 прыклады выкарыстання формул маўленчаэтыкетных сітуацый ў беларускамоўным перыядычным друку.
2. Ахарактарызаваць асаблівасці ўжывання зафіксаваных выразаў.
3. Падрыхтоўка рэфератаў-прэзентацый.

ТЭМЫ РЭФЕРАТАЎ-ПРЭЗЕНТАЦЫЙ

1. З гісторыі ўзнікнення і станаўлення паняцця ‘дыскурс’.
2. Характарыстыка дыскурсу. Тыпалогія дыскурсу.
3. Агляд працаў па праблемах культуры беларускамоўнага дыскурсу.
4. Тыпы памылак у звязным маўленні і прычыны іх узнікнення.
5. Праблема варыянтнасці нормаў.
6. Арфаэпічнае нармаванне і культура дыскурсу.
7. Беларускі слоўны націск. Націскная варыянтнасць у сучаснай беларускай мове (на матэрыяле розных тыпаў слоўнікаў, даведнікаў).
8. Словаўтваральнае нармаванне. Асаблівасці ўтварэння беларускай лексікі.
9. Лексічная варыянтнасць і культура беларускага дыскурсу.
10. Асаблівасці беларускага словаўжывання.
11. Небеларускія словы ў СМІ.
12. Асаблівасці беларускага марфалагічнага нармавання.
13. Праблема выкарыстання назоўнікаў мужчынскага роду ў родным склоне адзіночнага ліку.
14. Праблема выкарыстання назоўнікаў у родным склоне множнага ліку. Варыянтнасць формаў.
15. Да праблемы скланення прозвішчаў.
16. Формы ступеняў параўнання прыметнікаў. Праблемы перакладу і выкарыстання з рускай мовы.
17. Асаблівасці выкарыстання дзеясловаў з суфіксамі -ірава-, -ырава-, -ава-, -ява- ў беларускамоўным дыскурсе.
18. Дзеепрыметнікі ў беларускім дыскурсе. Пераклад дзеепрыметнікаў з рускай мовы.
19. Сінтаксічныя варыянты будовы словазлучэнняў і літаратурная норма.
20. Асаблівасці перакладу фразеалагізмаў.
21. Спецыфіка дакладнасці публіцыстычнай мовы. Недакладнасць маўлення ў СМІ.
22. Парушэнне лексічнай спалучальнасці.
23. Тыпы лагічных памылак (на прыкладзе СМІ).
24. Парушэнне фармальнага законаў логікі (на прыкладзе СМІ).
25. Сінтаксічная арганізацыя лагічнага маўлення (на прыкладзе СМІ).
26. Плеанастычныя канструкцыі ў сучасным беларускамоўным дыскурсе.
27. Моўная агрэсія ў сучасным друку.
28. Выразнасць публіцыстычнага дыскурсу.
29. Сцісласць публіцыстычнага дыскурсу.
30. Асноўныя парушэнні чысціні беларускамоўнага дыскурсу.
31. Мілагучнасць дыскурсу і яе праяўленне ў тэкстах сучасных СМІ.
32. Культура беларускамоўнага дыскурсу інтэрнэт-СМІ.

33. Пытанні культуры маўлення на старонках перыядычнага друку (напрыклад, “Беларуская лінгвістыка”, “Весці АН Беларусі”, “Роднае слова” і інш.).
34. Нацыянальная спецыфіка маўленчага этыкету і культуры зносінаў.
35. Правілы паводзінаў прамоўцы, слухача і трэцяга ў маўленчай сітуацыі.
36. Асноўныя маўленчаэтыкетныя сітуацыі і іх характарыстыка.
37. Этыкет тэлефонных размоў.
38. Маўленчая культура дзелавых стасункаў.
39. Маўленчая культура ў сістэме сродкаў масавай інфармацыі.
40. Віртуальная прастора і праблема маўленчага этыкету.

ПЫТАННІ ДЛІЯ КАНТРОЛІЮ (ЗАЛІК)

1. Паняцце ‘дыскур’ у сучаснай камунікацыі. Суадносіны паняццяў ‘дыскур’, ‘тэкст’, ‘мова’ і інш.
2. Асаблівасці дыскурсу вуснай і пісьмовай формы.
3. Віды дыскурсу. Публіцыстычны дыскур і яго характарыстыка.
4. Тэкст як асноўная камунікацыйная адзінка.
5. Асноўныя і факультатыўныя катэгорыі тэксту.
6. Віды тэкстаў па форме камунікацыі, па колькасці удзельнікаў, па камунікацыйна-сэнсавых тыпах выказвання і інш.
7. Сучасная тэарэтычная канцэпцыя культуры дыскурсу.
8. Правільнасць – асноўная камунікацыйная якасць культуры дыскурсу.
9. Інтэрпрэтацыя тэрміна ‘норма’ ў сучаснай лінгвістыцы. Віды моўных норм і іх характарыстыка. Тыпалогія моўных памылак.
10. Варыянтнасць нормы. Варыятыўнасць граматычных форм і сінтаксічных канструкцый.
11. Арфаграфічны ўзровень моўнай нормы.
12. Словаўтваральны ўзровень моўнай нормы.
13. Марфалагічны ўзровень моўнай нормы.
14. Сінтаксічны ўзровень моўнай нормы.
15. Лексічны ўзровень моўнай нормы. Лексічная варыянтнасць. Асаблівасці словаўжывання ў сучасным беларускамоўным дыскурсе.
16. Стылістычны ўзровень моўнай нормы. Спецыфіка стылю газетных жанраў.
17. Дакладнасць як камунікацыйная якасць дыскурсу. Віды дакладнасці.
18. Сродкі стварэння дакладнага дыскурсу.
19. Лінгвістычныя ўмовы стварэння дакладнасці дыскурсу.
20. Сінонімы і іх выкарыстанне ў тэксце. Антанімія.
21. Полісемія, аманімія, паранімія і паранамазія ў пісьмовым дыскурсе.
22. Запазычаная лексіка. Засваенне запазычаных слоў. Экзатызмы. Памылкі ў выкарыстанні запазычаных слоў.
23. Лексічная спалучальнасць і дакладнасць мовы. Памылкі ў лексічнай спалучальнасці, іх прычыны.
24. Лагічнасць як камунікацыйная якасць культуры дыскурсу.
25. Экстралінгвістычныя ўмовы лагічнасці дыскурсу. Адпаведнасць мыслення законам логікі.
26. Лінгвістычныя ўмовы стварэння лагічнасці дыскурсу.
27. Парадак слоў у сказе як аснова лагічнасці дыскурсу.
28. Тыпы лагічных памылак.
29. Плеанастычныя канструкцыі ў беларускамоўным пісьмовым дыскурсе.

30. Чысціня беларускамоўнага дыскурсу. Парушэнне чысціні дыскурсу.
31. Выкарыстанне ў дыскурсе дыялектных і прафесійных элементаў, запазычаных слоў.
32. Канцылярызмы, моўныя штампы і стандарты ў пісьмовым дыскурсе.
33. Словы-паразіты, жарганізмы ў пісьмовым беларускамоўным дыскурсе.
34. Гутарковая і ўстарэлая лексіка ў публіцыстычным і мастацкім тэкстах.
35. Неалагізмы і аказіяналізмы ў пісьмовым дыскурсе.
36. Багацце маўлення. Лексіка-фразеалагічнае багацце пісьмовага дыскурсу.
37. Семантычнае багацце маўлення. Мнагазначнасць лексічных адзінак як сродак узбагачэння мовы.
38. Сінтаксічнае і стылістычнае багацце беларускамоўнага дыскурсу.
39. Выразнасць пісьмовага дыскурсу. Лінгвістычныя і экстралінгвістычныя фактары дасягнення выразнасці дыскурсу.
40. Фанетыка-арфаэпічны і графіка-арфаграфічны ўзроўні выразнасці дыскурсу.
41. Лексіка-фразеалагічны ўзровень выразнасці дыскурсу.
42. Сінтаксічны ўзровень выразнасці дыскурсу.
43. Дарэчнасць як камунікацыйная якасць маўлення. Умовы стварэння дарэчнасці.
44. Віды дарэчнасці дыскурсу і іх характарыстыка.
45. Сцісласць маўлення. Умовы забеспячэння сцісласці дыскурсу.
46. Мілагучнасць дыскурсу.
47. Умовы стварэння мілагучнасці беларускамоўнага дыскурсу.
48. Немілагучнасць у сучасным пісьмовым дыскурсе.
49. Спецыфіка сучаснай культуры пісьмовага дыскурсу (на матэрыяле перыядычнага друку).
50. Культура беларускамоўнага віртуальнага дыскурсу.

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

1. Абабурка, М. В. Культура беларускай мовы / М. В. Абабурка. – Мінск : Выш. шк., 1994. – 122 с.
2. Арутюнова, Н. Д. Дискурс / Н. Д. Арутюнова // Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В. Н. Ярцева – М. : Сов. Энциклопедия, 1990. – С. 136–137.
2. Асновы культуры маўлення і стылістыкі / Пад рэд. У. В. Анічэнка. – Мінск : Выш. шк., 1992. – 255 с.
3. Бабенко, Л. Г. Лингвистический анализ художественного текста / Теория и практика : учебник / Л. Г. Бабенко, Ю. В. Казарин. – 4-е изд. – М. : Флинта : Наука, 2006. – 496 с.
4. Белянин, В. П. Психолингвистика : учебник / В. П. Белянин. – М. : Флинта : Московский психолого-социальный институт, 2004. – 232 с.
5. Бенвенист, Э. Общая лингвистика / Э. Бенвенист. – 3-е изд. – М. : Эдиториал УРСС, 2009. – 448 с.
6. Бірыла, М. В. Слоўнік беларускай мовы. Арфаграфія. Арфаэпія. Акцэнтацыя. Словазмяненне / Пад рэд. М. В. Бірылы. – Мінск : БелСЭ імя П. Броўкі, 1987. – 903 с.
7. Важнік, С. Моўны этыкет беларусаў : ветлівыя звароты / С. Важнік. – Роднае слова. – 2008. – № 2. – С. 50–51.
8. Васілевіч, В. Сітуацыя развітання ў беларускім маўленчым этыкеце / В. Васілевіч, Т. Піваварчык // Роднае слова. – 2000. – № 1. – С. 31–33.
9. Воінава, А. М. Асновы культуры мовы і стылістыкі : Курс лекцый / А. М. Воінава. – Гомель : УА “Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Францыска Скарыны”, 2002. – 95 с.
10. Гейко, Н. Р. Пейоратив публицистического дискурса [Электронны рэсурс] / Н. Р. Гейко // Вестник Челябинского государственного университета. Филология. Искусствоведение. Вып. 80. – 2013. – № 21 (312). – С. 137–140. – Рэжым доступу: <http://www.lib.csu.ru/vch/312/031.pdf>. – Дата доступу: 22.09.2016.
11. Горбунов, А. Г. Дискурс как новая лингвофилософская парадигма : уч. пособие [Электронны рэсурс] / А. Г. Горбунов. – Ижевск : Удмуртский университет, 2013. – 56 с. – Рэжым доступу: <https://docviewer.yandex.by>. – Дата доступу: 22.09.2016.
12. Гордиенко, Т. В. Журналистика и редактирование : учебное пособие для вузов по спец. 100103 "Социально-культурный сервис и туризм", [спец. 100103.04 "Референтский сервис"] / Т. В. Гордиенко. – М. : ИД Форум : ИНФРА-М, 2015. – 176 с.
13. Граматычны слоўнік дзеяслова / НАН Беларусі, Ін-т мовазнаўства імя Я. Коласа ; уклад. В. П. Русак і інш. ; навук. рэд. А. І. Падлужны, В. П. Русак. – Мінск : Беларус. навука, 2007. – 1252 с.

14. Гусев, И. Е. Современная энциклопедия. Этикет / И. Е. Гусев. – Минск : Харвест, 1999. – 352 с.
15. Данилова, А. А. Манипулирование словом в средствах массовой информации / А. А. Данилова. – 2-е изд. – М. : Добросвет : КДУ, 2011. – 232 с.
16. Дейк, ван Т. А. Стратегии понимания связного текста / Т. А. ван Дейк, В. Кинч // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1988. – Вып. 23. – С. 153–212.
17. Дейк, ван Т. А. Язык. Познание. Коммуникация : пер. с англ. / Т. А. ван Дейк. – М. : Прогресс, 1989. – 312 с.
18. Демьянков, В. З. Текст и дискурс как термины и как слова обыденного языка / В. З. Демьянков // Язык. Личность. Текст : сб. ст. к 70-летию Т. М. Николаевой / Ин-т славяноведения РАН; отв. ред. В. Н. Топоров. – М. : Языки славянских культур, 2005. – С. 34–55.
19. Звегинцев, В. А. О цельнооформленности единиц текста / В. А. Звегинцев // Известия АН СССР. Сер. литературы и языка. – 1980. – Т. 39. – № 1. – С. 13–21.
20. Зелянко, С. В. Інтэртэкст у публіцыстычным маўленні / С. В. Зелянко ; навук. рэд. В. І. Іўчанкаў. – Мінск : БДУ, 2012. – 195 с.
21. Ипполитова, Н. А. Русский язык и культура речи : учебник / Н. А. Ипполитова, О. Ю. Князева, М. Р. Савова. – М. : Велби : Проспект, 2005. – 440 с.
22. Іўчанкаў, В. І. Дыскурс беларускіх СМІ. Арганізацыя публіцыстычнага тэксту / В. І. Іўчанкаў. – Мінск : БДУ, 2003. – 257 с.
23. Іўчанкаў, В. І. Медыярыторыка : рытарычныя асновы журналістыкі, лінгвістыка публіцыстычнага тэксту, дыскурсны аналіз СМІ : курс лекцый / В. І. Іўчанкаў. – Мінск : Адукацыя і выхаванне, 2009. – 280 с.
24. Карасик, В. И. О типах дискурса [Электронны рэсурс] / В. И. Карасик // Языковая личность: институциональный и персональный дискурс : сб. науч. тр. – Волгоград : Перемена, 2000 (а). – С. 5–20. – Рэжым доступу: <http://rus-lang.isu.ru/education/discipline/philology/disrurs>. – Дата доступу: 20.09.2016.
25. Кароткая граматыка беларускай мовы. У 2 ч. Ч. 1. Фаналогія. Марфаналогія. Марфалогія / навук. рэд. А. А. Лукашанец. – Мінск : Беларус. навука, 2007. – 351 с.
26. Кароткая граматыка беларускай мовы. У 2 ч. Ч. 2. Сінтаксіс / навук. рэд. А. А. Лукашанец. – Мінск : Беларус. навука, 2007. – 240 с.
27. Каўрус, А. А. Да свайго слова. Пытанні культуры мовы / А. А. Каўрус ; пад агул. рэд. У. І. Куліковіча. – Мінск : РІВШ, 2011. – 344 с.
28. Киров, Е. Ф. Цепь событий – дискурс/текст – концепт // Актуальные проблемы лингвистики и межкультурной коммуникации. Лингводидактические аспекты МК : материалы науч. сессии фак-та ЛиМК ВолГУ. – Волгоград, апрель 2003 : сб. науч. ст. – Волгоград : Изд-во «Волгоград», 2004. – Вып. 2. – С. 29–41.

29. Клуудук, С. С. Беларуская мова : усе складаныя тэмы : тэорыя і практыкаванні / С. С. Клуудук, Н. Р. Якубук. – Мінск : Аверсэв, 2016. – 124 с.
30. Клуудук, С. С. Маўленчы этыкет і культура зносінаў: метаад. рэкамендацыі / С. С. Клуудук. – Брэст : Выд-ва БрДУ, 2007. – 35 с.
31. Клуудук, С. С. Культура маўлення. Частка I : вучэб.-метаад. комплекс / С. С. Клуудук, Н. Р. Якубук. – Брэст : Выд-ва БрДУ, 2011. – 100 с.
32. Кубрякова, Е. С. О контурах новой парадигмы знания в лингвистике / Е. С. Кубрякова, О. В. Александрова // Структура и семантика художественного текста : доклады VII междунар. конф. – М., 1999. – С. 186–197.
33. Кузнецов, И. Н. Этикет : Учебное пособие / И. Н. Кузнецов. – Минск : ТетраСистэмс, 2003. – 416 с.
34. Ленкова, Т. А. К проблеме публицистического стиля и письменного дискурса СМИ [Электронны рэсурс] / Т. А. Ленкова // Вестник Челябинского государственного университета. – Филология. Искусствоведение. – Вып. 43. – 2010. – № 13 (194). – С. 94–98. – Рэжым доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/k-probleme-publitsisticheskogo-stilya-i-pismennogo-diskursa-smi>. – Дата доступу: 22.09.2016.
35. Лепешаў, І. Я. Культура маўлення : дапаможнік па курсу “Стылістыка і культура мовы” для студэнтаў спец. 1-21 05 01 - Бел. філалогія / І. Я. Лепешаў ; УА “Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Я. Купалы”. – Гродна : ГрДУ імя Я. Купалы, 2007. – 203 с.
36. Лепешаў, І. Я. Асновы культуры мовы і стылістыкі : Практыкум / І. Я. Лепешаў. – Мінск : Універсітэцкае, 1989. – 207 с.
37. Лепешаў, І. Я. Сучасная беларуская літаратурная мова: спрэчныя пытанні / І. Я. Лепешаў. – Гродна : ГрДУ, 2002. – 207 с.
38. Матисон, Д. Медиа-дискурс. Анализ медиа-текстов. Исследования медиа и культуры : научное издание / Д. Матисон. – Харьков : Гуманитарный Центр, 2013. – 264 с.
39. Міхневіч, А. Я. Слоўка за слоўкам. Алфавітны даведнік па культуры беларускай мовы для ўсіх / А. Я. Міхневіч. – Мінск : Выдавецкі цэнтр БДУ, 2006. – 166 с.
40. Мова “Нашай Нівы”. Семантыка. Стылістыка : [манаграфія] / В. П. Лемцюгова [і інш.] ; рэц. А. М. Астапчук ; рэд. В. П. Лемцюгова ; Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Цэнтр даследванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры, Філіял “Інстытут мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы”. – Мінск : Беларуская навука, 2014. – 364 с.
41. Накорыкова, К. М. Справочник по литературному редактированию. Для работников средств массовой информации : учеб. пособие для вузов по направлению 030600 Журналистика и спец. 030601 Журналистика / К. М. Накорыкова. – М. : Флинта ; Наука, 2011. – 200 с.
42. Пашкевіч, М. І. Праблемы транслінгвістыкі. Тэорыя і практыка : вучэб.-метаад. дапам. / М. І. Пашкевіч ; Брэсцкі дзярж. ун-т імя А. С. Пушкіна. – Брэст : БрДУ, 2010. – 147 с.

43. Петрова, Н. Е. Язык современных СМИ: средства речевой агрессии : учеб. пособие для вузов / Н. Е. Петрова, Л. В. Рацибурская. – 2-е изд. – М. : Флинта ; Наука, 2013. – 160 с.
44. Плотнікаў, Б. А. Беларуская мова. Лінгвістычны кампендыум / Б. А. Плотнікаў. – Мінск : Інтэрпрэссэрвіс, Кніжны Дом, 2003. – 672 с.
45. Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі. – Мінск : Нац. цэнтр прававой інфарм. Рэсп. Беларусь, 2008. – 144 с.
46. Прохоров, Ю. Е. Действительность. Текст. Дискурс : учеб. пособие / Ю. Е. Прохоров. – 2-е изд. – М. : Флинта : Наука, 2006. – 224 с.
47. Рагаўцоў, В. І. Сінтаксіс беларускай і рускай моў. Дыскусійныя пытанні / В. І. Рагаўцоў. – Мінск : Універсітэцкае, 2001. – 109 с.
48. Самусевіч, В. М. Беларускія СМІ ў лагасферы нацыянальнай культуры : [манаграфія] / В. М. Самусевіч ; рэц.: В. І. Іўчанкаў, А. М. Елавік ; рэд. М. П. Карповіч. – Мінск : БДУ, 2012. – 164 с.
49. Сіўковіч, В. М. Беларуская мова ў пытаннях і адказах / В. М. Сіўковіч. – Мінск : УніверсалПрэс, 2005. – 592 с.
50. Смелкова, З. С. Риторические основы журналистики: работа над газетными жанрами : учеб. пособие / З. С. Смелкова [и др.]
51. Смелкова, З. С. Риторические основы журналистики: работа над газетными жанрами : учеб. Пособие [для вузов] [Электронный ресурс] / З. С. Смелкова [и др.]. – 6-е изд. – М. : Флинта : Наука, 2009. – 320 с. – Режим доступа: <http://evartist.narod.ru/text3/84.htm>. – Дата доступа: 03.05.2016.
52. Современный медиатекст : учебное пособие / ред. Н. А. Кузьмина. – М : Флинта : Наука, 2013. – 416 с.
53. Солганик, Г. Я. Стилистика современного русского языка и культура речи : Учеб. пособие для фак. и отд.-ний журналистики вузов / Г. Я. Солганик, Т. С. Дроняева. – М. : Академия, 2002. – 256 с.
54. Солганик, Г. Я. Стилистика текста : учеб. пособие / Г. Я. Солганик. – М. : Флинта : Наука, 1997. – 256 с.
55. Степанов, Ю. С. Альтернативный мир, Дискурс, Факт и Принцип причинности / Ю. С. Степанов // Язык и наука конца 20 века. – М. : РАН, 1996. – С. 35–73.
56. Стилистика и литературное редактирование : учебник / под ред. проф. В. И. Максимова. – М., 2007 // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://litred.in.ua/maksimov-v-i-stilistika-i-literaturno/>. – Дата доступа : 21.04.2015.
57. Сцяцко, П. У. Культура мовы / П. У. Сцяцко. – Мінск : Тэхналогія, 2002. – 444 с.
58. Тамашэвіч, Т. І. Культура і тэхніка маўлення : Дапам. / Т. І. Тамашэвіч; пад рэд. І. Я. Лепешава. – Гродна : ГрДУ, 2003. – 137 с.
59. Ученова, В. В. Полифония текстов в культуре / В. В. Ученова, С. А. Шомова – М. : Омега-Л. : ИМПЭ им. А.С. Грибоедова, 2003. – 392 с.
60. Хурматуллин, А. К. К вопросу об определении термина «дискурс» / А. К. Хурматуллин // Филология в полиэтнической и межконфессиональной

среде: состояние и перспективы / Сборник научных статей. – Казань : РИИ, 2009. – С. 284–292.

61. Хурматуллин, А. К. Понятие «дискурс» в современной лингвистике [Электронный ресурс] / А. К. Хурматуллин // Ученые записки – 2007: Сборник / научн. ред. И. А. Гилязов. – Казань : Изд-во Казанск. гос. ун-та, 2008. – С. 327–335. – Режим доступа: <https://docviewer.yandex.by/?url=http%3A%2F%2Fspace.kpfu.ru>. – Дата доступа: 30.04.2016.

62. Цікоцкі, А. М. Стылістыка газетных жанраў [Электронный ресурс] / А. М. Цікоцкі. – Мінск, 2002. – Режим доступа: http://www.journ.bsu.by/index.php?option=com_remository&Itemid=108&func=startdown&id=18. – Дата доступа: 30.04.2016.

63. Цікоцкі, М. Я. Стылістыка беларускай мовы : вучэб. дапам. / М. Я. Цікоцкі. – 2-е выд. – Мінск : Універсітэцкае, 1995. – 294 с.

64. Цікоцкі, М. Я. Стылістыка тэксту / М. Я. Цікоцкі. – Мінск : Беларуская навука, 2002. – 223 с.

65. Яўневіч М. С. Сінтаксіс сучаснай беларускай мовы / М. С. Яўневіч, П. У. Сцяцко. – Мінск : Аверсэв, 2006. – 286 с.